

KS. JAROSŁAW WĄSOWICZ SDB* – PIŁA

INWENTARZ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO W ŁĄDZIE Z 1936 ROKU. EDYCJA ŹRÓDŁOWA

Streszczenie

Inwentarz kościoła parafialnego w Łądzie n. Wartą został sporządzony 26 września 1936 roku po objęciu funkcji proboszcza i dyrektora Zakładu Salezjańskiego przez ks. Franciszka Miškę SDB, późniejszego męczennika drugiej wojny światowej, obecnie kandydata na ołtarze. Dokument stanowi ostatnie źródło dokumentujące stan wyposażenia kościoła przed wybuchem wojny. Klasztor w czasie okupacji od stycznia 1940 roku do października 1941 roku pełnił funkcję obozu przejściowego dla duchownych z kilku diecezji i zakonów. Później Niemcy przeznaczili klasztor na szkołę Hitlerjugend, która funkcjonowała aż do momentu wyzwolenia tych ziem. W czasie okupacji klasztor, kościół i jego wyposażenie uległy licznym dewastacjom.

Słowa kluczowe: klasztor i kościół w Łądzie n. Wartą; inwentarz kościoła parafialnego; salezjanie; Wielkopolska

Salezjanie przejęli klasztor w Łądzie 18 kwietnia 1921 r. z inicjatywy ks. prałata Franciszka Szczygłowskiego¹ na zaproszenie biskupa włocławskiego Stanisława Zdzitowieckiego. Po objęciu nowej placówki utworzyli Małe Seminarium Duchowne. Było ono przeznaczone dla młodzieńców okazujących oznaki powołania, którzy w starszym wieku rozpoczęli naukę w szkole średniej. W terminologii salezjańskiej określano ich mianem Synów Maryi. Szkoła funkcjonowała w Łądzie (z przerwą w latach okupacji) do roku 1952, kiedy została zamknięta przez władze komunistyczne, podobnie jak i inne tego typu

* Ks. Jarosław Wąsowicz SDB – dr historii; dyrektor Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Piłskiej; wykładowca w WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie; e-mail: wonasal_@poczta.onet.pl <https://orcid.org/0000-0002-1253-3627>

¹ Por. J. Wąsowicz, *Relacja o pracy duszpasterskiej i społecznej ks. Franciszka Szczygłowskiego (1876-1941), dobrodzieja dzieł salezjańskich w Aleksandrowie Kujawskim i Łądzie na Wartą. Edycja źródłowa*, „Seminare”, 34 (2013), s. 325-332; J. Pietrzykowski, *Duchowni polscy – dobrodzieje salezjańscy z lat 1898-1938*, „Seminare”, 18 (1002) s. 611-613.

działa salezjańskie w Polsce. Począwszy od 1921 roku, przy Małym Seminarium funkcjonowała także tymczasowa szkoła krawiecka przeznaczona dla sierot, repatriantów z Rosji. Uczęszczała do niej grupa 20 dzieci. Opiekę nad nimi sprawował były wychowanek salezjański Wincenty Roga. Szkoła zakończyła działalność po wykształceniu ostatnich dwóch krawców w roku 1927². Ponadto salezianie w Łądzie administrowali parafię pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja³. Funkcję pierwszych dyrektorów placówki salezjańskiej i zarazem proboszczów łądzkiej parafii pełnili kolejno: ks. Piotr Wiertelak (1921-1924, 1927-1930), ks. Walenty Żydek (1924-1927), ks. Paweł Liszka (1930-1936).

Po zakończeniu roku szkolnego 1935/1936 na dyrektora placówki salezjańskiej w Łądzie wyznaczono ks. Franciszka Miškę SDB. Został mianowany na to stanowisko przez ks. generała Piotra Ricardone SDB w dniu 1 lipca 1936 roku⁴. Przekazanie mu parafii przez ks. Pawła Liszkę SDB nastąpiło 12 sierpnia 1936 roku i odbyło się w kurii wrocławskiej⁵. Przy tej okazji, zgodnie z prawem kościelnym, sporządzono inwentarz, który został podpisany 27 września 1936 r. przez nowego proboszcza oraz dziekana zagórowskiego ks. Jana Sowińskiego⁶. Autorami dokumentu byli kl. Stanisław Halagiera SDB oraz ks. Jan Woś SDB. Spisano go w trzech egzemplarzach, z których jeden pozostał w parafii, drugi przekazano do dziekana, trzeci do kurii diecezjalnej⁷.

Ksiądz proboszcz F. Miška wyróżniał się nie tylko jako dobry i życzliwy dla wiernych duszpasterz, ale również doskonały gospodarz i kustosz zabytkowych obiektów pocysterskich. W pierwszej kolejności uporządkował sprawy cmentarza parafialnego. W maju 1936 roku wykopano na cmentarzu studnię z 16 kręgów⁸, natomiast 6 lipca 1937 roku ukończono prace nad jego ogrodzeniem⁹. Dużo wysiłku, ze względu na potrzebę sporego zaangażowania finansowego,

² Por. M. Chmielewski, *Małe Seminarium Duchowne Księża Salezjanów w Łądzie n. Wartą w latach 1921-1952*, „Seminare” 20 (2004), s. 495-515; A. Świda, *Salezjańskie szkolnictwo w Polsce (zarys)*, w: *75 lat działalności salezjanów w Polsce*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewki, Łódź-Kraków 1974, s. 11-36; W. Żurek, *Salezjańskie szkolnictwo ponadpodstawowe w Polsce 1900-1963. Rozwój i organizacja*, Lublin 1996.

³ Por. J. Wąsowicz, *Parafia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja w Łądzie*, w: *Salezianie w Łądzie 1921-2011*, red. J. Nowiński, Warszawa-Łą 2011, s. 104-109. Z. Klawikowski, *Początki i rozwój dzieła salezjańskiego w Łądzie n. Wartą – wspólnota św. Bernarda*, w: *Salezianie w Łądzie*, s. 20-22.

⁴ Archivio Salesiano Centrale (Centralne Archiwum Salezjańskie w Rzymie), sygn. E 211, dekret ks. generała Piotra Ricardone mianujący ks. Franciszka Miškę dyrektorem w Łądzie, nr 4788, Turyn 1 lipca 1936 r.

⁵ Archiwum Domu Salezjańskiego w Łądzie (dalej: ADSL), Kronika domowa Łą od 14 II 1923 do 26 VIII 1937, sygn. 1., s. 312.

⁶ Archiwum Diecezji Wrocławskiej (dalej: ADWŁ), sygn. A par. Łą 2, Inwentarz kościoła parafialnego, Łą 27 września 1936 r., s. 23.

⁷ ADSL, Kronika domowa Łą od 14 II 1923 do 26 VIII 1937, sygn. 1., s. 317.

⁸ Tamże, Kronika Domu Salezjańskiego w Łądzie 1923-1937, akta bez sygn., Zapis z dn. 21 maja 1937 r.

⁹ ADWŁ, Parafia Łą, sygn. 121, Pismo ks. Franciszka Miški administratora parafii Łą do Prześwietnej Kurii Biskupiej we Wrocławku, Łą 12 sierpnia 1937 r.

pochłaniała opieka nad zabytkowym klasztorem i świątynią pocysterską¹⁰. Ksiądz F. Miśka, podobnie jak jego poprzednicy, starał się i na tym polu czynić postępy. Przykładowo, jego staraniem, 12 czerwca 1937 roku złotnicy z Kalisza rozpoczęli zdobienie ołtarza Męki Pańskiej w łądzkiej świątyni. Prace ukończono 23 lipca 1937 roku¹¹. W tym samym miesiącu, dzięki księdzu dyrektorowi, w krużgankach zakonnych na ścianie wschodniej zamieszczona została pamiątkowa tablica marmurowa z inskrypcją upamiętniającą jubileusz 15-lecia pracy salezjanów w Łądzie¹².

Prezentowany inwentarz jest ostatnim przedwojennym tego typu dokumentem odnoszącym się do łądzkiej parafii. W czasie okupacji klasztor i kościół uległ znacznym zniszczeniom. W styczniu 1940 roku Niemcy utworzyli w Łądzie obóz przejściowy dla duchowieństwa z diecezji włocławskiej, gnieźnieńskiej, poznańskiej, warszawskiej, płockiej oraz kilku zgromadzeń zakonnych. Świątynię zamknięto wówczas dla wiernych i taki stan utrzymywał się do końca wojny. Obóz funkcjonował do października 1941 roku. Już wówczas podczas wizyt gestapo dokonywano profanacji i niszczenia szat liturgicznych. Po likwidacji obozu internowania dla duchownych, w pomieszczeniach dawnego Małego Seminarium zorganizowano szkołę Hitlerjugend, co spowodowało dalszą dewastację zabytkowych obiektów i wyposażenia klasztoru oraz świątyni¹³.

W kronice Zakładu Salezjańskiego w Łądzie, która została wznowiona po zakończeniu wojny, autor wspominając straty materialne spowodowane przez wojsko niemieckie oraz młodzież z Hitlerjugend, odnotował, iż z klasztoru zginęło „86 ornatów, kilkanaście kap i wielka ilość bielizny kościelnej, komże, alby, obrusy. Ponadto urzędnicy niemieccy i wychowawcy ośrodka Hitlerjugend przywłaszczyli sobie najlepsze meble zakładowe. Niemiecka młodzież dokonała zniszczeń wielu łądzkich zabytków. Kronika odnotowuje: „w parku potłuczono wszystkie starożytnie i nowoczesne pomniki świętych, jak św. Bernarda, św. Wawrzyńca, Anioła Stróża, Matki Boskiej Niepokalanej oraz starożytnie płyty grobowcowe. Wybili moc szyb w kościele strzelając i rzucając do okien kamieniami, zniszczyli kościelne organy, mocno zepsuli dachy i pourywali rynny”¹⁴. O stratach materialnych w Łądzie mmoże dowiedzieć się również z ankiety strat wojennych diecezji włocławskiej przygotowanej przez ks. Stanisława Librowskiego¹⁵. Porównanie zapisów kronikarskich, danych z ankiety

¹⁰ Por. J. Nowiński, *Restauratio et aedificatio. Zabytkowy zespół klasztorny w Łądzie pod opieką salezjanów*, „Seminare”, 13 (1997) s. 282-283.

¹¹ Archiwum Salezjańskie Inspektorii Warszawskiej, t. Łądz, akta bez sygn., Pismo ks. Proboszcza Wilkosza do Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi, Łądz 15 września 1952 r.

¹² ADSL, Kronika Domu Salezjańskiego w Łądzie 1924-1937, akta bez sygn., Zapis z lipca 1937 r.

¹³ Por. J. Wąsowicz, *Łądzcy męczennicy, Obóz przejściowy dla duchowieństwa w Łądzie n. Wartę. Styczeń 1940 – październik 1941*, wyd. 2 popr. i uzup.; Łądz 2013; tenże, *Lista Duchownych internowanych w Łądzie 6 X 1941 r.*, „Seminare” 17 (2001) s. 505-518.

¹⁴ ADSL, Kronika zakładu w Łądzie 1939-1952, sygn. 2., s. 5.

¹⁵ ADWŁ, Ankieta strat wojennych diecezji włocławskiej w l. 1939-1945 (przeprowadził ks. S. Librowski), Parafia w Łądzie dekanat zagórowski, t. 2, s. 392-394.

i prezentowanego inwentarza pozwala zbilansować i w miarę precyzyjnie określić skalę zniszczeń dokonanych w Łądzie podczas niemieckiej okupacji.

Nota edytorska

Oryginał prezentowanego dokumentu znajduje się w Archiwum Diecezji Włocławskiej we Włocławku, pod sygnaturą A par. Łąd 2. Inwentarz spisano w rękopisie na 12 stronach papieru kancelaryjnego. Nie był on dotąd publikowany. W dokumencie zachowano oryginalną pisownię. W edycji źródłowej pozostawiono wszelkie wyróżnienia, dokonane przez twórcę dokumentu w formie podkreśleń. Rozwinięto i ujęto w nawiasy kwadratowe wszelkie skróty (np. inicjały imion, nazwy organizacji), poza słownikowymi. Dokument opatrzone przypisami rzeczowymi oraz biograficznymi występujących w nich osób. Przy sporządzaniu biogramów korzystano z dostępnych opracowań oraz wydawnictw encyklopedycznych. W przypadku braku informacji biograficznych występujących w dokumencie osób zostało to odnotowane w przypisach.

EDYCJA ŹRÓDŁOWA

1936 wrzesień 27, Łąd – Inwentarz kościoła parafjalnego w Łądzie podpisany przez nowo mianowanego proboszcza ks. Franciszka Miśkę SDB.

Inwentarz kościoła parafjalnego - Łąd

Dekretem J.[ego] Eks.[celencji] J.[aśnie] W.[ielmożnego] Biskupa Aleksandra Kazimierza Bereśniewicza¹⁶ z dnia 14 lutego 1890 roku za nr 570 kościół poklasztorny w Łądzie został zamieniony na parafjalny. W roku 1921 na życzenie J. Eks. Księdza Biskupa Stanisława Zdzitowieckiego¹⁷ objęli Ks. Ks. Salezjanie klasztor i kościół pocysterski w Łądzie.

¹⁶ Bp Aleksander Kazimierz Bereśniewicz (1823-1902) – święcenia kapłańskie przyjął 10 listopada 1847 roku. Sakrę biskupią otrzymał 27 lutego 1859 roku z rąk Wacława Żylińskiego, metropolity mohylewskiego. W latach 1875-1883 był administratorem diecezji zmużdzkiej. Dnia 15 marca 1882 roku został mianowany biskupem kujawsko-kaliskim, jednak z powodu przeciągających się formalności dopiero 7 czerwca 1883 roku przejął ją w administrację. Zmarł 4 czerwca 1902 roku we Włocławku.

¹⁷ Bp Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki (1854-1927) – święcenia kapłańskie przyjął w 1877 roku w Warszawie, a następnie studiował w Rzymie. W dniu 9 czerwca 1902 roku został prekanonizowany na biskupa diecezji kujawsko-kaliskiej we Włocławku, 22 listopada 1902 roku w Petersburgu z rąk bpa Jerzego Szembeka przyjął sakrę biskupią, następnie 2 grudnia 1902 roku odbył ingres do włocławskiej katedry. Po odzyskaniu niepodległości zaangażował się w proces reorganizacji polskiej administracji kościelnej, w swojej diecezji rozwinął działalność wydawniczą, m.in. powołał do istnienia „Ateneum Kapłańskie” pod red. ks. prof. Idziego Radziszewskiego. W 1910 roku dokonał koronacji obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej na Jasnej Górze insygniami otrzymanymi od papieża Piusa X.

Pismem z dnia 20 sierpnia 1936 roku l. 3649 J. Eks. Księdza biskupa Karola Radońskiego¹⁸ zamianowany zostaje administratorem parafii Łąd Ks. Franciszek Miśka¹⁹. Przy objęciu parafii Łąd sporządził niniejszy inwentarz kościoła.

Tytuł I.

Kościół i jego przedmioty stałe: Zakrystja i Kaplica

A. Ogólny rys kościoła.

Kościół – część starsza z drugiej połowy XVII wieku, część nowa z pierwszej połowy XVIII wieku – w stylu barokowym zbudowany jest z cegły i w części z piaskowca. Na zewnątrz zdobią go dwie wieże – od strony wschodniej i wyniosła na środku kopuła, zakończona osmiościenną latarnią i żelazną galerią dokoła. Kościół pokrywa dachówka, kopułę i częściowo wieże blacha miedziana. Wejście do świątyni od strony zachodniej znajduje się w portalu²⁰ i jest ozdobione attyką, opartą na kolumnach korynckich. Drzwi okute blachą żelazną. Wewnątrz kościół dzieli się na dwie części: pierwszą stanowi od wejścia ogromna rotunda sklepiona, zakończona kopułą ponad dachem kościoła; drugą w formie krzyża składają: a) nawa poprzeczna, przedzielona filarami na dwie boczne, w rodzaju dwóch kaplic i środek stanowiący w swoim sklepieniu, drugą rotundę zakończoną wewnątrz kościoła; b) wzdłuż idące prezbiterjum z wielkim ołtarzem. Sklepienie całego kościoła zdobią sztukaterje i drogocenne freski. Pilastry zakończone są kapitelami korynckimi podtrzymującymi gzymsy. Okien w kościele szesnaście, z których jedno nad wielkim ołtarzem składa się z szyb kolorowych, ułożonych w deseń. Posadzka w całym kościele marmurowa ułożona w prezbiterjum i ramionach nawy

¹⁸ Bp Karol Radoński (1888-1951) – święcenia kapłańskie przyjął 14 lutego 1909 roku w Gnieźnie. W dniu 8 kwietnia 1927 roku został biskupem pomocniczym archidiecezji poznańskiej. Sakrę przyjął 29 maja 1927 roku z rąk abp Augusta Hlonda. Dnia 5 kwietnia 1929 roku został mianowany biskupem diecezji włocławskiej. Ingres do katedry we Włocławku odbył 20 maja 1929 roku. W latach 1939-1945 przebywał na emigracji w Londynie, gdzie organizował duszpasterstwo dla emigrantów i informował światową opinię publiczną o prześladowaniach Kościoła w Polsce.

¹⁹ Ks. Franciszek Miśka (1898-1942) – salezjanin, święcenia kapłańskie przyjął 10 lipca 1927 roku. Następnie jako wychowawca młodzieży pracował w Przemyślu i Wilnie. W 1931 roku został dyrektorem zakładu w Jaciążku, kierując nim przez pięć lat. W 1936 roku objął stanowisko przełożonego Małego Seminarium i proboszcza w Łądzie nad Wartą. Po wybuchu wojny w 1939 roku pełnił przez kilka tygodni obowiązki kapelana wojskowego, lecz wkrótce powrócił do Łądu, by nadal pełnić funkcję proboszcza. 6 stycznia 1940 roku władze niemieckie zamieniły zakład salezjański w Łądzie na więzienie dla kapłanów z kilku diecezji i zakonów. Wśród tymczasowych więźniów znalazł się m.in. bp Michał Kozal. Gestapo mianowało wówczas ks. F. Miśkę przełożonym wszystkich internowanych, czyniąc go odpowiedzialnym za karność i zachowanie więźniów. W tym też czasie był dwa razy wywieziony do Inowrocławia i tam pobity. W dniu 6 października 1941 roku ks. F. Miśka został wywieziony z Łądu do obozu przejściowego w Konstantynowie k. Łodzi, następnie do KL Dachau, gdzie trafił 30 października 1941 roku. Zmarł z choroby i wycieńczenia 30 maja 1942 roku. Przed śmiercią modlił się i pocieszał innych, dodając otuchy swoim współwięźniom. Jego ciało spalono w krematorium. Od 2003 roku jest Sługą Bożym, jednym z kandydatów na ołtarze w procesie II grupy męczenników drugiej wojny światowej.

²⁰ Woryginalie przekreślono wyraz portyku i umieszczono nad nim portalu.

poprzecznej w kostkę, w środku nawy poprzecznej w gwiazdę – dalej zwyczajnie. Prezbiterjum od nawy przedziela balustrada żelazna. W środku na wprost ambony jest wejście do grobów, zasunięte wiekiem żelaznym. Ołtarzy jest dziewięć; – ambona – organy – pomniki – chrzcielnica – konfesjonały.

B. Ołtarze – Ambona – Organy – Stalle – konfesjonały – obrazy – chrzcielnica.

1. Ołtarz wielki składają:

a. Na ścianie obraz M.[atki] B.[ożej] Wspomożenia Wiernych²¹, malowany przez profesora Gosienieckiego²² z Poznania. Obraz ten umieszczony został za zezwoleniem J. Eks. Ks. Biskupa Radońskiego na miejsce obrazu N.[ajświejszej] M.[aryi] Panny wyprasającej u Pana Jezusa na modły św. Franciszka, odpust Porcjunkuli. Poświęcenie obrazu odbyło się 8 grudnia 1934 r. Na bogatem i pomysłowym tle widnieje ukoronowana postać Matki Bożej. U stóp Jej po jednej stronie św. Jan Bosko gromadzi ku Niej młodzież, z drugiej św. Kazimierz Królewicz. W oddali zarysowuje się kościół i klasztor łódzki. Drugi obraz wyżej umieszczony przedstawiający wyobrażenie Trójcy Najświętszej. Oba zawieszono wśród bogatej ornamentyki, szyncerską robotą wykonanej, złożonej, zapełnionej rzeźbami, arabeskami itp. ozdobami. Figur tutaj wszystkich jest piętnaście: 4 SS Jana Chrzyciela – Bernarda – Stefana i Alberika; 5 mniejszych SS Mikołaja – Wojciecha – Stanisława i dwóch opatów; nadto 6 aniołów rozmaitej wielkości. Filarów wszystkich jest dziesięć. Relikwiarze 4: dwa umieszczone są w piedestałach filarowych, dwa zaś drugie nad drzwiami prowadzącymi jedne na lewo do wieży, drugie na prawo do zakrystji.

b. W oddaleniu jednego metra mensa z cyborjum: Mensa z drzewa w 1934 r. została cofnięta do tylnej ściany. Po trzech gradusach marmurowych wstępuje się do niej. Z frontu ozdobna rama do antypedjów. Tabernakulum złożone, ukończone na wzór ornamentyki głównej części pierwszej. W dolnej części tabernakulum znajduje się cyborjum, nad niem w zagłębieniu tron dla monstrancji, zasuwanej drzwiczkami, ozdobionemi w „Agnus”. Nad tronem unosi się symbol Ducha Świętego, wyżej figura Boga Ojca otoczona promieniami i cherubinkami. Tabernakulum zdobią figurki 4 ewangelistów i kilku aniołków, oprócz tego są relikwie w pięknych trumienkach, po jednej z każdej strony. Relikwiarze pod wazonikami obite są blachą miedzianą.

²¹ Maryja Wspomożycielka Wiernych, jest główną patronką Zgromadzenia Salezjańskiego.

²² Wiktor Gosieniecki (1876-1956) – polski malarz, grafik, konserwator zabytków oraz pedagog. W 1912 roku w Poznaniu wraz z H. Jackowskim-Nostitzem i architektem A. Rejmanem założyli zakład „Polichromia”, który zajmował się malarstwem dekoracyjnym i witrażownictwem. W 1919 roku jeden z założycieli i pierwszy dyrektor Szkoły Sztuk Zdobniczych w Poznaniu. W szkole tej był kierownikiem Wydziału Malarstwa Dekoracyjnego i Witrażownictwa. Po roku 1939 Niemcy wysiedlili go z Poznania, gdzie powrócił zaraz po wojnie. W latach 1945-1951 pełnił funkcję kierownika Zakładu Malarstwa i Technik Ściennych oraz Witrażownictwa w PWSP. Następnie pracował jako wykładowca w Liceum Sztuk Plastycznych w Poznaniu. Zmarł 29 sierpnia 1956 roku w Gdańsku.

2. Ołtarz N. M. Panny – drewniany snycerską robotą wykonany z ornamentacjami złoconymi i srebrzonymi, okalającymi dwa obrazy; obraz N. M. P. Niepokalanie Poczętej – i wyżej stary, owalny św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus. Obraz N. M. P. Niepokalanie Poczętej jest zsuwany i za nim znajduje się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, sprawiony w r. 1903 (vel 1904) przez ks. proboszcza [Edwarda] Fibicha²³. U góry napis: Altare privilegialum in perpetuum. Pius IX P.[ontifex] M.[aximus]. Mensa murowana stoi na dwóch gradusach marmurowych; zdobi ją rama drewniana – do antypedjów.

3. Ołtarz świętej Urszuli – drewniany, wspaniałe roboty snycerskiej, pełen rzeźb, arabesków, kroksztynów itp. zdobią go sześć dużych filarów, cztery figury duże, czterech aniołów mniejszych, dziesięć aniołków, sześć figur SS. Panien i na górze figura św. Urszuli; cały złocony, srebrzony i różnobarwnie malowany. W ołtarzu obraz św. Urszuli i jej towarzyszek, nad nim drugi (św. Jadwigi Królowej)²⁴. W piedestałach pod filarami relikwiarze w kształcie szafek za szkłem, większych sześć, mniejszych dwie. Podobnie i rama głównego obrazu ubogacona jest w św. relikwie. Po dwóch stopniach marmurowych wstępuje się do mensy murowanej, ozdobionej ramą drewnianą do antypedjów. Na mense w głębi na dwóch stopniach stoi duży relikwiarz w kształcie szafy, ozdobiony bogatą rzeźbą, na nim dwa mniejsze w kształcie piramid; wszystkie z relikwiami.

4. Ołtarz świętej Barbary przy filarze ambony, drewniany stolarskiej roboty, biało-olejno malowany z rzeźbami wyłaczanymi, ozdobiony dwoma figurami: św. Florjana i Sebastjana i dwoma aniołkami. W ołtarzu obraz św. Barbary, praca i dar p. Ziemęckiego²⁵; wyżej obraz św. Jana Nepomucyna, pędzla dobrego – stary – owalny. Mensa murowana, przed nią stopień drewniany.

5. Ołtarz świętego Bernarda z marmuru stiukowego o czterech filarach stiukowych z kapitelami, bazami i sztukaterją wyłaczanymi. Obraz główny św. Bernarda w ramach drewnianych złoconych, bardzo dobrego pędzla w r. 1731 sprowadzony z Rzymu. Wyżej płaskorzeźba z gipsu św. Bernarda przed N. M. Panną. Mensa stiukowa, sinego koloru stoi na dwóch stopniach marmurowych. Na mense i wzniesieniu z relikwiami, stoi w ramie snycerskiej roboty, obraz w srebrze wytłaczany Pana Jezusa Ukrzyżowanego z N. M. Panną i św. Janem, zakończony drewnianym krzyżykiem i pasją mosiężną. Obok stoją dwa relikwiarze w kształcie piramid z cyfrą X.P. Obok ołtarza pod lustrzanymi

²³ Ks. Edward Fibich, w zakonie Teodor (1838-1917) – święcenia kapłańskie otrzymał w 1864 roku. Następnie przebywał w klasztorach reformackich w Miedniewicach i Kaliszu. Kasata zakonów przez władze carskie w 1864 roku zastała go w klasztorze w Warszawie, lecz pozostawał tam jeszcze przez trzy lata. 7 lipca 1867 roku został wywieziony do klasztoru w Kaliszu. Podjął pracę w diecezji wrocławskiej jako wikariusz parafii Giżyce (1870-1871), Zduńska Wola (1871-1877), Mstów (1877-1879), Truskolasy (1879-1881). Samodzielnie administrował parafią Blenna (1881-1897) i od 1897 r. parafią Łąd. Zasłużył się w utrzymaniu kościoła parafialnego i klasztoru, m.in. sprowadził obraz M.B. Częstochowskiej, odnowił dwa ołtarze, postawił ogrodzenie wokół kościoła. Nie starał się o przejście do duchowieństwa diecezjalnego i do końca używał habitu zakonnego. Zmarł w Łądzie 5 lutego 1917 roku.

²⁴ Nad nawiasem umieszczono notę: bł. Bronisławy.

²⁵ Ziemęcki – osoba niezidentyfikowana.

oknami, w oprawie kształtu szafek, umieszczone popiersia z marmuru i alabastru b. pięknej roboty, przedstawiające N. M. Pannę po lewej i Anioła Gabryela po prawej stronie. Nad oknami lustrzanymi wiszą w owalnych ramach obrazki S.S. Feliksa i Józefa z Leonissy.

6. Ołtarz świętego Jana Bosko *visa`vis* ołtarza św. Bernarda również cały z mensą stiukową tej samej roboty jak tamten. Obraz główny św. Feliksa zastąpiony został obrazem św. Jana Bosko. Obraz malowany przez artystę Bakałowicza²⁶ w Rzymie, ufundowany kosztem Ks. Kardynała Augusta Hlonda²⁷ i Salezjanów w Łądzie – poświęcony został 8 grudnia 1935 r. Płaskorzeźba górna przedstawia obłóczyny św. Wilhelma Cystersa. Na mencie i podstawie z relikwiami obraz srebrny, wytłaczany, w oprawie szyncerskiej, przedstawia N. M. Pannę z Dzieciątkiem Jezus. Obok stoją dwa relikwiarze, jak na ołtarzu św. Bernarda. Pod lustrzanymi oknami w oprawach szafkowych płaskorzeźby z terrakoty: św. Joachima i św. Anny.

7. Ołtarz świętego Antoniego drewniany na wprost ołtarza św. Barbary, jest tej samej roboty i ozdób, co i tamten. Obraz św. Antoniego p. Ziemskiego; wyżej obraz św. Anny, stary – po bokach figury SS. Wojciecha i Stanisława; – wyżej aniołki. Mensa murowana ze stopniem drewnianym.

8. Ołtarz Pana Jezusa *vis a` vis* ołtarza św. Urszuli – marmur stiukowy w czterech filarach z takiejże masy. W niszy zamiast obrazu krzyż ogromny, drewniany z pasją z masy i pod nim – dwie figury: N. M. Panny i św. Jana. Pomiedzy filarami dwaj aniołowie. Górny obraz stanowi sztukateria wypukła, przedstawiająca Trójcę Świętą, a raczej Boga Ojca ze światem, wyżej zaś wśród promieni wyłaczanych symbol Ducha Świętego. Na filarach i obok płaskorzeźby aniołkowie. Obok ołtarza lustra imitujące okna. Mensa wznosi się na dwóch marmurowych, czarnych stopniach.

9. Ołtarz świętego Franciszka odpowiada ołtarzowi N. M. Panny – drewniany, szyncerskiej roboty. Murowana mensa, ozdobiona ramą szyncerską do antypedjów.

²⁶ Stefan Aleksander Bakałowicz (1857-1847) – malarz akademista. Kształcił się w Warszawie pod kierunkiem Wojciecha Gersona, później studiował w petersburskiej Akademii Sztuk Pięknych, gdzie w 1882 roku otrzymał stypendium na wyjazd do Rzymu. Spędził tam ponad 50 lat. W 1903 roku miał pierwszą wystawę w Warszawie. W 1936 roku znalazł się we władzach Polskiej Organizacji Artystów Plastyków „Kapitol”. Malował głównie sceny rodzajowe z życia starożytnego Rzymu, Grecji i Egiptu, później także pejzaże.

²⁷ Kard. August Hlond (1881-1948) – salezjanin, święcenia kapłańskie przyjął 23 września 1905 roku w Krakowie; w 1907 roku zorganizował placówkę salezjańską w Przemyślu, w 1909 roku został przełożonym nowego salezjańskiego instytutu wychowawczego w Wiedniu, 1 grudnia 1919 roku Inspektorem Prowincji Niemiecko-Węgierskiej z siedzibą w Wiedniu. W 1922 roku mianowany administratorem apostolskim w Katowicach, w części diecezji wrocławskiej, przyznanej Polsce w wyniku plebiscytu. Po utworzeniu diecezji katowickiej 3 stycznia 1926 roku konsekrowany na biskupa diecezjalnego. W dniu 24 czerwca 1926 roku został mianowany arcybiskupem gnieźnieńskim i poznańskim oraz prymasem Polski przez papieża Piusa XI, a 20 czerwca 1927 roku kreowany kardynałem. W latach 1945-1948 był arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim i warszawskim. W 1932 roku założył Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej. Zmarł 22 października 1948 roku. Czcigodny Sługa Boży, obecnie jego proces beatyfikacyjny na etapie rzymskim przeszedł do fazy końcowej.

Obraz główny przedstawia św. Franciszka, - w górze obrazek stary, okrągły św. Scholastyki. Na mniejsze obok obrazu dwaj aniołowie, jak na ołtarzu N. M. Panny – wyżej dwaj mniejsi. Nad obrazem herb opata Łukomskiego, przy nim srebrne votum w kształcie krzyżyka z cyfrą M. z relikwią w środku. Przed mensą dwa stopnie marmurowe czarne.

10. Ambona w środku kościoła przy filarze, bogato rzeźbami ozdobiona. Spód jej upiękuszony figurami złożonemi czterech ewangelistów z symbolami. Wierzch zapełniają czterej doktorowie kościoła, a jeszcze wyżej pod promienistą Opatrznością figura św. Bernarda. Figury i rzeźby wyślacane – tło białe - lakierowane. Schody na ambonę drewniane owalne.

11. Organy na chórze murowanym wielkie. Całe struktury bardzo ozdobnej, zapełnione rzeźbami i figurami; wszystko złożone na tle białym lakierowanym. (Piszczalki metalowe – zabrane w czasie wojny – sprawione nowe przez Salezjanów).

12. Stalle w prezbiterjum dębowe, rzeźbione, b. ozdobne o dwóch kondygnacjach. W części wyższej we wszystkich oddziałach umieszczone są na drzewie olejno malowane obrazy; wszystkich 30, przedstawiające SS. apostołów i innych. Przy wchodzie do stall umieszczone lwy drewniane, prawie naturalnej wielkości; z jednej strony po trzy, z drugiej po dwa, wszystkich dziesięć. Stalle – część w r. 1935 przez Salezjanów przedłużone – Kapucyni je w czasie pobytu swego skrócili.

13. Konfesjonały cztery tejże co i stalle roboty; b. piękne, ozdobione wazonami i figurami. Każdy konfesjonał uwieńczony postacią pokutnika: Króla Bolesława Śmiałego, Św. Magdaleny, Św. Piotra Ap.[ostoła] i Dawida Króla. Prócz tych jest 10 konfesjonałów zwykłych (w kościele i zakrystji).

14. Chrzcielnica piękna, duża, z drzewa z obrazem św. Jana Chrzciciela.

15. a) W prezbiterjum 4 obrazy wielkich rozmiarów, malowane przez Adama Szwacha²⁸ – przedstawiające sceny z życia Cystersów.

b) Obraz Matki Boskiej wypraszającej u Pana Jezusa na modły św. Franciszka odpust Porcjunkuli – wisi nad drzwiami do zakrystji.

c) Obraz św. Feliksa – wisi z boku ołtarza Matki Boskiej.

d) Obraz św. Mikołaja biskupa z boku ołtarza św. Urszuli.

C. Pomniki

1. Nagrobek opata Łukomskiego²⁹, przy ołtarzu św. Urszuli. Cały z gipsu. Pod paludamentum leży w naturalnej wielkości opat w infule. Pod nim odpowiedni napis.

²⁸ Adam Swach (1668-1747) – czeski franciszkanin, artysta malarz. W 1686 roku wstąpił do zakonu franciszkanów w Poznaniu. Studiował przez trzy lata malarstwo u Jerzego Eleutera we Lwowie. Profesję zakonną złożył 24 marca 1687 roku, otrzymał imię Adam. Z uwagi na rozgłos jaki przyniosły mu prace w Poznaniu, zaczęto zlecać mu prace w różnych obiektach sakralnych. Tworzył m.in. w Poznaniu, Owińskach, Łądzie, Pyzdrach, Żerkowie, Kaliszu, Łowiczu, Piotrkowie Trybunalskim, Jarosławiu, Krasnymstawie, Szamotułach, Welnie, Krakowie i Krośnie.

²⁹ Opat Mikołaj Antoni Łukomski (1672-1750) – opat łądzki w latach 1697-1750. Za jego rządów opactwo cysterskie przeżywało rozkwit, a on sam został nazwany jego drugim fundatorem –

2. Pomniki Zofji Borzewskiej³⁰, pod amboną, z kamienia – przedstawia matronę leżącą +1575.

3. Pomnik podobno Wysockiego³¹, prawdopodobniej opata Borzewskiego³² naprzeciw swej matki leżącego. Taki sam jak powyższy.

4. Pomnik Szembeka³³ prymasa i arcybiskupa poznańskiego – naprzeciw ambony. Z gipsu z popiersiem arcybiskupa. Pamiątka konsekracji kościoła w 1743.

5. Na zewnątrz kościoła przy głównym wejściu tablica kamienna ku pamięci arcybiskupa gnieźn. Jarosława Bogoryi³⁴ zm. w Kaliszu w 1376 r.

głównie z jego finansów podjęto budowę zachodniej części kościoła, w 1720 roku zwieńczono wieże kościelne hełmami, wyposażono kościół oraz przebudowano i wyposażono klasztor. W latach 30. XVIII wieku wznosił według projektu Pompea Ferrariego nowy pałac opacki (rozebrany na przełomie XIX i XX wieku). Odbudował i naprawił też niektóre kościoły w dobrach klasztornych m.in. w Kłodawie na Pomorzu, Koszutach, Zagórowie, z jego inicjatywy wybudowano osobny dom dla nowicjatu. W latach 1718, 1730 i 1740 został wybrany na komisarza generalnego polskiej prowincji cysterskiej. W 1718 roku erygował Kolegium Cysterskie w Mogile (dom studiów cysterskiej prowincji), którego był wykładowcą.

³⁰ Zofia Borzewska – matka opata łądzkiego Mateusza Borzewskiego. Brak innych danych.

³¹ Opat Jan Wysocki (1523-1560) – sekretarz królewski, protonotariusz apostolski, w 1550 roku został kanonikiem gnieźnieńskim, w latach 1551-1560 był opatem klasztoru cysterskiego w Łądzie, pierwszym przełożony tego klasztoru narodowości polskiej. W służbie królewskiej odbył dwa poselstwa: jedno do papieża Pawła IV, drugie do króla neapolitańskiego.

³² Opat Mateusz Borzewski (1550-1614) – w latach 1575-1614 opat klasztoru cystersów w Łądzie. W 1579 roku był sekretarzem poselstwa króla Stefana Batorego do Rzymu; 1580 przyjął benedykcję opacką; popierał reformy wizytatora generalnego Edmunda od Krzyża, który ustanowił w 1584 roku wikariat generalny dla prowincji polskiej. W 1595 roku na kapitule w Sulejowie Borzewski został wybrany na ten urząd i piastował go trzykrotnie. Bronił wolnej elekcji i egzempcji opatów cysterskich. W latach 1583-1608 zasiadał w trybunale koronnym, kilkakrotnie pełniąc funkcję wiceprezydenta. Troszczył się o ustalenie granic i uprzemysłowienie (młyny, huta) posiadłości cysterskiej w Łądzie.

³³ Abp Krzysztof Antoni Szembek (1667-1748) – wyświęcony na kapłana w 1692 roku. Sakrę biskupią przyjął 15 września 1711 roku. Był ordynariuszem kolejno kilku diecezji: biskup inflancki od 1711 r., biskup poznański w latach 1717-1719, kujawski w latach 1719-1739, od 1739 roku arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski. Odbył z ramienia Augusta II szereg misji dyplomatycznych. W 1733 roku podpisał elekcję Stanisława Leszczyńskiego, natomiast w 1735 roku uchwałę Rady Generalnej konfederacji warszawskiej. W 1736 roku został wyznaczony senatorem rezydentem. W dniu 10 lipca 1737 roku podpisał we Wschowie konkordat ze Stolicą Apostolską.

³⁴ Abp Jarosław Bogoria Skotnicki (1276-1376) - w latach 1316-1322 studiował teologię i prawo w Bolonii. Po powrocie do kraju został kanonikiem krakowskim i kanclerzem biskupa Nankiera (1323-1325). Kazimierz Wielki mianował Jarosława swoim pełnomocnikiem w procesie warszawskim z zakonem krzyżackim w 1339 roku. Dnia 8 lipca 1342 roku otrzymał w Awinionie sakrę biskupią z rąk papieża Klemensa VI i nominację na arcybiskupa gnieźnieńskiego. Był jednym z autorów pokoju kaliskiego w 1343 roku z Krzyżakami. Zrzekł się wówczas odszkodowań za zniszczenie metropolii gnieźnieńskiej przez napady zakonu. W 1349 roku brał udział w wytyczaniu granicy pomorsko-krzyżackiej. W latach 1358-1363 dzierżył nadaną mu przez króla kasztelanę nakielską. W dniu 17 listopada 1370 roku koronował w katedrze wawelskiej króla Ludwika Węgierskiego. W 1374 roku złożył urząd, przenosząc się do klasztoru w Łądzie. Zmarł 17 września 1376 roku w Kaliszu.

D. Zakrystja

Z wejściem do kościoła przez drzwi dębowe przy ołtarzu P. Jezusa lub za ołtarzem głównym przez korytarzyk z drzwiami żelaznymi; - albo z korytarzy po wąskich schodkach. Okien w niej trzy, podłoga drewniana. Przy trzech jej ścianach stoją szafy i mensy z szufladami i szafkami małymi; nad to dwie szafy w murze z drzwiami ozdobionymi w olejne obrazy, zamykane na żelazne szyny. Lawaterz w drewnianej framudze. Klęcznik: Na dwóch szafach popiersia drewniane apostołów. Nadto drogocenne popiersie alabastrowe św. Jana Chrzyciciela w wieku młodzieńczym; Kilka obrazów.

E. Kaplice.

Znajdują się na korytarzu dokąd się schodzi z kościoła drzwiami vis à vis drzwi zakrystyjnych. Kaplice jest dwie.

1. Dawny kapitularz z łukowem sklepieniem wspartym na jednym środkowym filarze z marmuru stiukowego, o dwóch oknach, z podłogą drewnianą. W środku stoi ołtarz z mensą, murowany z marmuru stiuku w sinym kolorze. Na mense dwie duże figury SS. Benedykta i Bernarda, – w górze dwóch aniołków. Dokoła przy ścianach są siedzenia z podnóżkami, ozdobione obrazami cystersów. Na ścianach w ramach z marmuru stiuku obrazy nieszczęśliwego pędzla.- Drzwi owej kaplicy składane dębowe z oknem owalnym u góry, zamek duży nowy.

2. Kaplica Pana Jezusa, bardzo starożytna, pierwsze oratorium - Cystersów. Wejście do niej także z korytarza. Drzwi prowadzące gotyckie z drzewa dębowego snycerskiej roboty z zamkiem. Cała wraz ze sklepieniem malowana – alfresco. Cenne freski są z w. XIV. Posadzka drewniana. Zamiast ołtarza jest okno gotyckie z szyb kolorowych. Pod nim mensa z krzyżem drewnianym. Mensę zdobi antypedjum malowane.

Ruchomości kościelne.

A. Naczynia kościelne.

1.	Kielichy	4 pozłacane z patenami	Razem
		2 srebrne z patenami	
		2 posrebrzane z patenami, – jeden stary rzeźbiony z XVI w.	8
2.	Puszki	2 pozłacane – jedna stara z XVII w.	
		1 posrebrzana	3
3.	Monstrancje	1 posrebrzana, gotycka (Melchizedek z puszką małą)	1
4.	Patemy	2 pateny do Komunii Św.	2
5.	Nacz. do Ol. Św.	2 do olejów Św. do chorych 1 do Cat. i Crism.	3
6.	Nacz. do abl.	1 na ołtarzu głównym	1
7.	Nacz. do Wiat.	2 pozłacane	2

B. Relikwiarze

a) Księdza Bosko	1
b) Krzyża Św. w futerale – wysokość krzyża 1,5 łokcia	1
c) Świętej Urszuli – popiersie srebrne w futerale	1
d) Świętego Bernarda (pacyfikat)	1
e) SS. Piotra i Pawła	1

C. Szaty kościelne

Ornaty	Białe 4 pierwszej klasy z r. 1935 2 drugiej klasy z r. 1935 9 codziennych z r. 1899, 1897, 1892, 1904, 1908, 1898, 1902	15
	Czerwone 2 pierwszej klasy z r. 1909, 1928 1 drugiej klasy z r. 1928 6 codziennych z r. 1850, 1893, 1898, 1903, 1900, 1909	9
	Fioletowe 2 pierwszej klasy z r. 1901, 1935 2 drugiej klasy z r. 1901, 1904 1 codzienny z r. 1900	5
	Czarne 2 pierwszej klasy z r. 1935 i bez daty 2 drugiej klasy z r. 1935 3 codzienne z r. 1899, 1902	7
	Zielone 2 pierwszej klasy z r. 1935 3 drugiej klasy z r. 1851, 1904	5
Dalmatyki	Złote 1 pierwszej klasy z r. 1932	1
	Złote pierwszej klasy z r. 1932	2
	Białe drugiej klasy z r. 1903	2
	Czarne pierwszej klasy z r. 1935	2
Kapy	Białe 1 pierwszej klasy z r. 1898 3 codzienne z r. 1892, 1897, 1901	4
	Czerwone 1 pierwszej klasy z r. 1928 2 drugiej klasy z r. 1892, 1900	3
	Fioletowe 1 pierwszej klasy z r. 1935 3 drugiej klasy bez daty	4
	Zielone 1 drugiej klasy z 1908	1
	Czarne 1 pierwszej klasy z r. 1935 1 drugiej klasy bez daty 2 codzienne bez daty	4
Stuły wolne od orn.	17 fioletowych 6 białych 4 czerwone 2 czarne 1 zielona	30
Bursy do chorych	1 nowa 2 stare	3

D. Bielizna kościelna

1. Alby 2 drugiej klasy 9 zwykłych	11
2. Komże 9 dla księży 44 dla chłopców	53
3. Obrusy 5 na ołtarz główny 10 na ołtarze boczne 6 pod feretrony 4 na ołtarzyki małe	25
4. humerały	32
5. cingula	14
6. ręczniki do umywalki	5
7. purifikaterze	78
8. korporały	25
9. palki	25
10. ręczniczki do lavabo	35
11. pokrycia na balustradę (obrusy)	2
12. nakrycie na kazalnicę białe	1

E. Sztandary, chorągwie i feretrony

Sztandary	Zakładowy z obrazem św. St. Kostki z r. 1933	6
	Stowarzyszenia „Oratorjum” z obrazem św. J. Bosko z r. 1933	
	Stowarzyszenia K.[atolickiego] S.[towarzyszenia] M.[łodzieży] z r. 1932	
	Św. Antoniego – z pokrowcem z r. 1934	
	Św. Józefa – z pokrowcem z r. 1933	
	Św. Izydora – z pokrowcem z r. 1932	
Chorągwie	Matki Boskiej Różańcowej – z pokrowcem ^a	10
	Serca Jezusowego – z pokrowcem	
	Matki Boskiej Bolesnej – z pokrowcem	
	Eucharystyczna – z pokrowcem	
	Św. Piotra – z pokrowcem	
	Św. Józefa – z pokrowcem	
	Matki Boskiej Częstochowskiej – mała z pokrowcem	
	Św. Teresy – mała z pokrowcem	
	Krucjaty eucharystycznej – mała z pokrowcem	
	żałobna z r. 1935	

^a Przy kolejnych wymienianych w inwentarzu chorągwiach dokonano adnotacji, iż są na stanie parafii od roku 1928.

Feretrony	Św. Bernarda	2
	Matki Boskiej	
	Obraz Serca Jezusowego	2
	Obraz Matki Boskiej	

F. Ubiory- nakrycia – ozdoby sukienne

Sutanny dla ministrantów	czarnych	24
	czerwonych	25
	fioletowych	7
	zielonych	7
Antypedja	4 do ołtarza głównego	
	5 do ołtarzy bocznych	9
Welony do błogosł.	1 codzienny	
	1 nowy	2
Różne	a) 9 zasłon fioletowych na obrazy 12 zasłon fioletowych na krzyże	21
	b) 1 czerwone przykrycie na balustradę 1 czerwone przykrycie na kazalnicę	
	c) 9 pokrowców czerwonych na ołtarz	
	d) 1 umbraculum	
	e) 3 sukienki na puszki	
	f) 3 Conopea	

G. Sprzęty kościelne

Dywany	4 do ołtarza głównego – dwa stare i dwa nowe 6 do ołtarzy bocznych 5 chodników – z tych jeden nowy	15
Baldachimy	1 nowy z pokrowcem 1 stary karmazynowy	2
Dzwonki	4 pojedyncze 4 podwójne	8
Turybularze	2 turybularze z łódkami	2
Latarnie	6 latarni do procesji	6
	6 kandelabrow do ceremonji	6
Zegary	1 duży na wieży	
	1 w zakrystji	2

H. Krzyże – lichtarze

Krzyże	2 drewniane procesjonalne 1 mosiężny procesjonalny 1 krzyż do ceremonji 1 krzyż wielki w przedsiionku kościoła 8 krzyży na ołtarze	13
--------	--	----

Lichtarze	2 bardzo wielkie w prezbiterjum 14 dużych, lepszych 10 posrebrzanych 26 dużych, zwykłych 10 lichtarzyków małych	62
-----------	---	----

I. Dzwony

	a. 355 kg; napis: „Marji Wspomożycielce Wiernych w dziewiątą rocznicę objęcia parafji i zakładu w Łądzie, ofiaruje Rodzina Salezjańska w r. 1930”. Na drugiej stronie postać Marji Niepokalanej.	
	b. 177, 5 kg; napis: „W pierwszą rocznicę beatyfikacji Bł. J. Bosko ^b – fundacja parafji łądzkiej i Zakładu Ks. Ks. Salezjanów w r. 1930”. Na drugiej stronie postać bł. Jana Bosko.	
	c. sygnaturka	

J. Różne

1. Ampułki	24 sztuki	
2. Tacki	6 tacek do ampułek	
3. Miednica	mosiężna do prania purifikaterzy	
4. Kociołek	do wody święconej i kropidło metalowe	
5. Kropielnice	1 wielka z czarnego marmuru pod chórem 2 małe z czarnego marmuru	
Lampki	1 lampka wieczna 4 lampki olejne 3 żyrandole alabastrowe	
	30 wazonów do kwiatów 7 poduszczek 2 katafalki 7 pulpity mszalnych 4 szafki pod figury 1 grób na Wielki Piątek 1 kredens przy ołtarzu głównym 1 figura Serca Pana Jezusa 1 szopka na Boże Narodzenie z figurkami 2 skrzynie do świec	

^b Beatyfikacja ks. Bosko miała miejsce 2 czerwca 1929 roku w Rzymie. Dokonał jej papież Pius XI.

K. Ławki – klęczniki – krzesła.

1. Ławki	28 dużych ławek 18 ławek dla dzieci 168 krzeseł dla młodzieży	46 168
2. Klęczniki	31 klęczników dla młodzieży, niskich 4 klęczniki pojedyncze 3 klęczniki potrójne 1 klęcznik z podnóżkiem pluszowym	39
3. Fotele	1 fotel dla celebransa 4 taborety, dwa lepsze, dwa gorsze	5

L. Obrazy

	a. Zdjęcie P. Jezusa z krzyża, w ramach złożonych	
	b. Portret opata Łukomskiego	
	c. Portret biskupa Benjamina Szymańskiego ^c	
	d. Portret biskupa St.[anisława] Zdzitowieckiego	
	e. Portret biskupa Al.[eksandra] Bereśniewicza	
	f. Portret Papieża Piusa IX	
	g. Obraz Bł. Bronisławy przed Ukrzyżowanym	
	h. Portret biskupa H. Kossowskiego ^d	
	i. Portret księdza Fibicha	
	j. Dwa obrazy [Adama] Szwacha – sceny z życia cystersów	

^c Bp Piotr Paweł Beniamin Szymański OFMCap (1793-1868) – duchowny katolicki, kapucyn, prowincjał i komisarz generalny polskiej prowincji kapucynów, 18 września 1856 roku mianowany biskupem podlaskim, konsekrowany 1 lutego 1857 roku. Sprzeciwiał się terrorowi carskiemu, otaczał opieką unitów, nie zdołał zapobiec kasacji kilkunastu klasztorów w diecezji oraz konfiskacji majątków diecezjalnych. W maju 1867 roku diecezja podlaska została skasowana ukazem carskim, a biskup wywieziony do klasztoru kapucynów w Łomży, gdzie zmarł i został pochowany.

^d Bp Henryk Piotr Kossowski (1828-1903) – święcenia kapłańskie przyjął 23 marca 1857 roku. W latach 1863-1867 piastował urząd rektora Akademii Duchownej w Warszawie. W dniu 24 marca 1884 roku papież Leon XIII prekonizował go biskupem pomocniczym diecezji płockiej. Święcenia biskupie otrzymał 13 lipca 1884 roku w Petersburgu. Po święceniach pozostał w Warszawie. Do Płocka przeniósł się po śmierci miejscowego biskupa diecezjalnego Kaspra Borowskiego, skąd jako wikariusz kapitulny zarządzał diecezją w latach 1885-1889. Dnia 30 grudnia 1890 roku został przeniesiony na urząd biskupa pomocniczego diecezji kujawsko-kaliskiej. W 1896 roku ponownie został wybrany wikariuszem kapitulnym diecezji płockiej, jednak funkcji tej nie objął. W diecezji kujawsko-kaliskiej w 1897 roku został mianowany oficjałem, a po ustąpieniu z urzędu biskupa diecezjalnego Aleksandra Bereśniewicza, od marca do grudnia 1902 roku sprawował urząd wikariusza kapitulnego. Zmarł 2 maja 1903 roku w Warszawie.

	k. Obraz: Narodzenie Matki Boskiej	
	l. Wspomożycielka	
	m. Portret biskupa Wincentego Popiela [°]	
	Stacje Męki Pańskiej	14

M. Książki

1. Mszały	3 nowe 3 stare 5 żałobnych 4 stare nieużywane	15
2. Książki kościelne	4 Ewangelje na Boże Ciało 4 rytuały rzymskie nowe 2 rytuały rzymskie stare 4 kancjonały 4 podręczniki wielko – tygodniowe 2 ewangeljarze 2 podręczniki dyecezyjne – „Nabożeństwo dodatkowe” 170 książeczek do adoracji	

N. Dokumenta kościelne.

	a. Księga urodzeń od roku 1881 – 1896 1897 – 1904 1904 – 1913 1913– 1936	
	b. Księga zaślubin od roku 1890 – 1902 1902 – 1924 1924 – 1936	
	c. Księga śmierci od roku 1872 – 1897 1897 – 1916 1916 – 1936	

O. Cmentarz

Obszar 1 morga (100 m×50 m)

[°] Bp Wincenty Popiel (1825-1912) – święcenia kapłańskie otrzymał 5 sierpnia 1849 roku w Kielcach. W dniu 16 marca 1863 roku papież Pius IX mianował go biskupem diecezjalnym diecezji płockiej. Sakrę biskupią przyjął 6 grudnia 1863 roku z rąk Henryka Ludwika Platera. W 1868 roku został zesłany do Nowogrodu Wielkiego. Dopiero porozumienie między Stolicą Apostolską a rządem rosyjskim położyły kres jego banicji. Bullą papieską z 5 lipca 1875 roku mianowany został biskupem diecezjalnym diecezji kujawsko-kaliskiej, a 15 marca 1883 roku arcybiskupem metropolii warszawskim. Zmarł 8 grudnia 1912 roku w Warszawie.

P. Nieruchomości

W przybliżeniu (9 morgów)³⁵ (sad, ogród, łąka, plac pod zabudowania i park kościelny). Brak planu, rejestru pomiarowego i tytułu własności. (Mórg trzynaście).

Odpis

Łódź, dnia 7 stycznia 1921 r.

Województwo Łódzkie
Departament administracyjny
Łąd 104/V

Do P.P. Starostów powiatów:
Kaliskiego, Słupeckiego, oraz do p. Prezydenta
wydzielonego m. Kalisza.

Stosownie do dekretu z dnia 31.X.1918 r. o opiece nad zabytkami Sztuki i Kultury (Dz. Pr. 1918 r. Nr 36) na wniosek P. Konserwatora Województwa Łódzkiego, zapisane zostały do inwentarza państwowego w Ministerstwie Sztuki i Kultury np.:

1. Ołtarz wielki z XVII wieku renesansowy w kościele po Cystersach w Łądzie, w powiecie Słupeckim.
2. Ołtarz „Zbawiciela” z XVIII wieku ozdobiony stiukiem włoskim, w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.
3. Ołtarz św. Bernarda z XVIII wieku, ozdobiony stiukiem włoskim, w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.
4. Ołtarz św. Urszuli z końca XVI wieku renesansowy, w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.
5. Organy z XVIII wieku, o motywach barokowych, rzeźbione w drzewie, w kościele po Cystersach w Łądzie.
6. Stalle z XVII wieku, renesansowe rzeźbione w czarnym dębie – w kościele po Cystersach w Łądzie, powiat Słupecki.
7. Cztery płaskorzeźby alabastrowe wyobrażające „Zwiastowanie N. M. Panny” w Łądzie.
8. Cztery konfesjonały z XVIII wieku, barokowe, rzeźbione w czarnym dębie, różniące się w zakończeniu figurami wyobrażającymi: Króla Bolesława Śmiałego, Marję Magdalenę, św. Piotra, Króla Dawida – w kościele Po - Cysterskim w Łądzie, w powiecie Słupeckim.
9. Pomnik konsekracji kościoła portretem olejnym prymasa Szembeka z XVIII w. w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.
10. Sarkofag opata Cystersów Mateusza Bożewskiego z XVII wieku, w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.
11. Sarkofag barokowy z XVIII opata Łukomskiego – w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.

³⁵ Nad nawiasem nota: 13 mórg.

12. Sarkofag ksieni Anny Bożewskiej³⁶ z XVIII wieku w kościele w Łądzie, powiat Słupecki

13. Dwa portrety olejne, malowane na płótnie wyobrażające opata Cystersów Łukomskiego – w opactwie w Łądzie, w powiecie słupeckim.

14. Pomnik z XV wieku z płaskorzeźbą rycerza w zbroi – w krużgankach opactwa po Cystersach w Łądzie, w powiecie słupeckim.

15. Drzwi barokowe, rzeźbione w dębie, z wizerunkami twarzy Chrystusa, wiodące z kościoła na krużganki – w kościele po Cystersach w Łądzie, w powiecie Słupeckim.

16. Latarnia z kutego żelaza z XVII wieku – w opactwie po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim.

17. Dwadzieścia sześć obrazów olejnych, pędzla franciszkanina Adama Swacha z XVIII wieku, przedstawiające sceny z życia Cystersów – w opactwie po Cystersach w Łądzie, w powiecie Słupeckim.

18. Osiem lwów rzeźbionych w drzewie z XVII wieku, w kościele po Cystersach w Łądzie w powiecie Słupeckim

19. Dwa gryfy z blachy miedzianej z XVIII wieku – w opactwie po Cystersach w Łądzie, w powiecie Słupeckim.

Komunikujące o powyższem polecam P.P. Starostom powiatów: Kaliskiego³⁷ i Słupeckiego³⁸ oraz p. Prezydentowi m. Kalisza³⁹, zawiadomić właścicieli zabytków wymienionych, dozory kościelne i bożniczne, miejscowe Duchowieństwa

³⁶ Anna Bożewska – osoba niezidentyfikowana.

³⁷ Starostą powiatu kaliskiego był Marian Rembowski (1878-1961) – w 1918 roku został mianowany komisarzem rządowym w Sieradzu, a w marcu 1919 roku w Kaliszu, gdzie został starostą. Od 9 marca 1923 roku wojewoda łódzki, od 12 sierpnia 1924 roku do 24 listopada 1927 roku wojewoda białostocki. W czasie okupacji hitlerowskiej zajmował się działalnością społeczną i pracą w agendach Rady Głównej Opiekuńczej. Po upadku powstania warszawskiego, przez obóz w Pruszkowie, trafił do Krakowa. Tam osiągnął wiek emerytalny. Zmarł 20 kwietnia 1961 roku.

³⁸ Zygmunt Gutek (1898-1930) – W okresie pierwszej wojny światowej był korespondentem polityczno-ekonomicznym. Działacz niepodległościowych organizacji młodzieżowych, członek Polskiej Organizacji Wojskowej, kapitan Legionów Polskich. Po wojnie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i wykładał na Uniwersytecie Warszawskim. W czerwcu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zaproponowało mu stanowisko starosty w nowym powiecie słupeckim. Funkcję tę sprawował do 1923 roku, po czym powrócił do pracy w MSW. W maju 1930 roku został mianowany Inspektorem Ministerialnym w MSW.

³⁹ Prezydentem Kalisza był wówczas Jan Michalski (1875-?) – urodził się w Kaliszu. Po ukończeniu szkoły średniej w 1898 roku wyjechał do Berlina, gdzie współpracował z Polską Partią Socjalistyczną. W 1904 roku powrócił do rodzinnego miasta, gdzie również współpracował z PPS, od 1905 roku wydawał „Kaliski Kurierak Robotniczy”. Po rozpoczęciu działań wojennych w 1914 roku zesłany do Irkucka. W 1918 roku przebywał w Moskwie, następnie wrócił do Polski. W kwietniu 1919 roku został wybrany prezydentem Kalisza i przyczynił się do jego odbudowy ze zniszczeń wojennych. W kwietniu 1921 roku minister aprowizacji w rządzie Wincentego Witosa, następnie od grudnia członek Rady Nadzorczej Banku Ziemi Kaliskiej. W grudniu 1926 roku został wybrany na prezydenta Radomia, w czerwcu 1929 roku na prezydenta Łowicza. Pełnił tę funkcję do 1934 roku. Dalsze losy nieznanne.

świeckie i zakonne, oraz podwładne sobie organy administracyjno-policyjne, że na wszelką restaurację lub rekonstrukcję zabytków wyszczególnionych, pod surową odpowiedzialnością karną, nieodzowne jest zezwolenie Wojewódzkiego Oddziału Ministerstwa Sztuki i Kultury, przy Departamencie Administracyjnym, ewentualnie Konserwatora Województwa Łódzkiego.

Zgodne z oryginałem!

Wojewoda
w.z. Łyszkowski⁴⁰

Starostwo Słupeckie
L. 40/J.K.

Słupca, dnia 11 stycznia 1921 r.
Do Klasztoru O.O Cystersów
Księdza Przeora
w Łądzie

Przesyła się do wiadomości – Starosta

w.z. (-) Piwnicki⁴¹

Dziekan Zagórowski ks. Jan Sowiński⁴²

Ks. Franciszek Miśka⁴³
Administrator parafii

Łąd 27. 9. 1936.

Źródło: Archiwum Diecezji Włocławskiej, sygn. A par. Łąd 2, Inwentarz kościoła parafialnego, Łąd 27 września 1936 r., s. 1-23.

⁴⁰ Władysław Łyszkowski – naczelnik wydziału województwa łódzkiego, następnie wicewojewoda łódzki. Dekretem z dnia 2 maja 1923 roku odznaczony Krzyżem kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Brak innych danych.

⁴¹ Tadeusz Piwnicki (1897-?) – działacz niepodległościowy, członek harcerstwa i Polskiej Organizacji Wojskowej w Mińsku Litewskim. Pracował w sądownictwie w Warszawie, gdzie należał do Związku Strzeleckiego. Uczestnik obrony Lwowa, następnie pracował w Radzie Miejskiej w Łodzi. Od 1919 roku wraz z rodziną osiedlił się w Słupcy. Podjął pracę na poczcie, a następnie w Starostwie Powiatowym w Słupcy, gdzie należał do najbliższych współpracowników starosty Zygmunta Gutka. Po likwidacji powiatu słupeckiego w 1932 roku wyprowadził się do Radomska.

⁴² Podpis i adnotacja odręczna. ks. Jan Sowiński (1885-1943) – święcenia kapłańskie przyjął 14 czerwca 1908 roku we Włocławku. W latach 1908-1917 wikariusz parafii pw. św. Barbary w Częstochowie, w latach 1917-1918 kapelan przy kościele w Ciechocinku. W latach 1918-1926 administrator filii parafialnej w Ciechocinku, w latach 1925-1926 dziekan nieszawski. W latach 1926-1940 proboszcz parafii i dziekan w Zagórowie. Od stycznia 1940 roku ofiarnie pomagał kapłanom osadzonym w obozie internowania w klasztorze w Łądzie n. Wartą. Aresztowany przez Niemców 26 sierpnia 1940 roku i osadzony w obozie przejściowym Szczeglin; w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen od 29 sierpnia 1940; w obozie koncentracyjnym Dachau od 14 grudnia 1940 roku. Nr obozowy 22523. Zmarł w Dachau 15 lutego 1943 roku.

⁴³ Podpis odręczny.

BIBLIOGRAFIA**Źródła****Archivio Salesiano Centrale (Centralne Archiwum Salezjańskie w Rzymie)**

sygn. E 211, sac. Miśka Francesco, Dekret ks. generała Piotra Ricaldone mianujący ks. Franciszka Miškę dyrektorem w Łądzie, nr 4788, Turyn 1 lipca 1936 r.

Archiwum Diecezji Włocławskiej (ADWŁ)

sygn. A par. Łą 2, Inwentarz kościoła parafialnego, Łą 27 września 1936 r.

sygn. 121, Parafia Łą 2, Pismo ks. Franciszka Miški administratora parafii Łą 2 do Prześwietnej Kurii Biskupiej we Włocławku, Łą 12 sierpnia 1937 r.

Ankieta strat wojennych diecezji włocławskiej w l. 1939-1945 (przeprowadził ks. S. Librowski), Parafia w Łądzie dekanat zagórowski, t. 2.

Archiwum Salezjańskie Inspektorii Warszawskiej

t. Łą 2, akta bez sygn., Pismo ks. Proboszcza Wilkosza do Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi, Łą 15 września 1952 r.

Archiwum Domu Salezjańskiego w Łądzie (ADSL)

Kronika domowa Łą 2 od 14 II 1923 do 26 VIII 1937, sygn. 1.

Kronika Domu Salezjańskiego w Łądzie 1923-1937, akta bez sygn.

Kronika zakładu w Łądzie 1939-1952, sygn. 2.

Opracowania

Chmielewski Marek, *Małe Seminarium Duchowne Księża Salezjanów w Łądzie n. Wartą w latach 1921-1952*, „Seminare”, 20 (2004) s. 495-515.

Chmielewski Marek, Wąsowicz Jarosław, *Św. Jan Bosko (1815-1888) na tle epoki. Tabele synoptyczne*, „Seminare”, 18 (2002) s. 561-600.

Jarecki Marian, *Krótką historia powiatów Ziemi Słupskiej*, Słupca 2002.

Klawikowski Zenon, *Początki i rozwój dzieła salezjańskiego w Łądzie n. Wartą – wspólnota św. Bernarda*, w: *Salezjanie w Łądzie 1921-2011*, red. J. Nowiński, Warszawa-Łą 2011, s. 20-22.

Nowiński Janusz, *Restauratio et aedificatio. Zabytkowy zespół klasztorny w Łądzie pod opieką salezjanów*, „Seminare”, 13 (1997) s. 282-283.

Pietrzykowski Jan, *Duchowni polscy – dobrodziejstwa salezjańscy z lat 1898-1938*, „Seminare”, 18 (1002) s. 611-613.

Świda Andrzej, *Salezjańskie szkolnictwo w Polsce (zarys)*, w: *75 lat działalności salezjanów w Polsce*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewka, Łódź-Kraków 1974, s. 11-36.

Wąsowicz Jarosław, *Łądzcy męczennicy, Obóz przejściowy dla duchowieństwa w Łądzie n. Wartą. Styczeń 1940 – październik 1941*, wyd. 2 popr. i uzupeł., Łą 2013.

Wąsowicz Jarosław, *Lista Duchownych internowanych w Łądzie 6 X 1941 r.*, „Seminare”, 17 (2001) s. 505-518.

Wąsowicz Jarosław, *Parafia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja w Łądzie*, w: *Salezjanie w Łądzie 1921-2011*, red. J. Nowiński, Warszawa-Łą 2011, s. 104-109.

Wąsowicz Jarosław, *Relacja o pracy duszpasterskiej i społecznej ks. Franciszka Szczygłowskiego (1876-1941), dobrodziejstwa dzieł salezjańskich w Aleksandrowie Kujawskim i Łądzie na Wartą*. Edycja źródłowa, „Seminare”, 34 (2013) s. 325-332.

Żurek Waldemar, *Salezjańskie szkolnictwo ponadpodstawowe w Polsce 1900-1963. Rozwój i organizacja*, Lublin 1996.

INVENTORY OF THE PARISH CHURCH IN ŁĄD FROM 1936 SOURCE EDITION

Summary

Inventory of the parish church in Łąd was done on 26th September 1936, after Fr Franciszek Miśka, the first rector of the Salesian house, became a parish priest. Fr Miśka later became a martyr during II World War and a candidate for beatification. The document is the last source evidencing the furnishings of the church before the war. The monastery in Łąd was turned by Nazis into a transit-camp for the clergymen from several dioceses and orders from January 1940 till October 194. Afterwards, the Germans established in the monastery a Hitlerjudeng training camp that lasted until the liberation of these lands. During the time of occupation the monastery, the church and its furnishings were subject to numerous devastations.

Key words: monastery and church in Łąd n. Wartą; inventory of the parish church; Salesians; Greater Poland

Translated by Aneta Kiper